Ч. 28. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 13. липня 1930 р. Рік XXXII.

Виходить що тижня в неділю. Адреса редакції і адміністрації: „Свобода", Львів, Ринок 10, II. пов.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Редакції: 29-41. Телеф. Друкарні: 29-26.

СЕРЕД КЛОПОТІВ СЕЛА.

Кожний день приспорює нашому селянинові стільки клопотів, що він не знає, за що хапатися. Рук чекає праця в полі й на господарстві, а голову забивають всякі клопоти з обовязками поза домом — борги, податки, потреби господарства або сімї — все звязане з грішми, яких нема і не відомо звідки їх взяти. Та й душа в нього вже не спить і домагається чогось для себе. На все це нераз почується, що за мало часу, щоб усе подолати, або — що не стає на все сил.

По правді кажучи, то колиб до того всього була потрібна лиш фізична сила, то немає такої праці, якої не поконав би наш селянин. Нераз доводиться дивуватися, де набірається у нашого збідованого селянина стільки фізичної сили до праці, якої він зроду не бачив. А воно виходить навіть без особливого напруження — просто, природньо. Наш селянин добув собі загряницею славу доброго робітника на господарстві, на фабриці, в копальні — на землі й під землею. І одиноким поясненням для цього може бути хіба те, що там селянин скидає з себе всі інші клопоти й знає лиш свою роботу, за яку має добути засоби на прожиття чи на поправу своїх справ у краю. Тоді його енергія не розсівається а скупчується в одному, при одній лиш фізичній праці. Звідси й та сила, якої йому потрібно і яку він добуває з себе навіть для найтяжчої праці.

Та сила й енергія, яку добуває з себе наш селянин на чужині, є в нього й у себе дома. На жаль тут клопоти селянина такі ріжнородні і складні, що при них він губиться, не знає за що братися і часто опускає руки, коли що надточує в одному місці, а йому рветься у другому. Тут часто треба менше фізичної сили, а більше треба, як то кажуть, крутити головою. На жаль наш селянин не любить цього, а часто не вміє, за нього крутять головами інші, а це ще більше збільшує селянські клопоти, в яких уже й міцна голова не рідко загубиться. Але на це іншої ради нема. Селянин мусить крутити головою, або так влаштуватися, щоби було кому за нього думати, але не на його шкоду, лише на користь. Іншої ради, кажемо, нема.

По суті це не є така вже трудна справа. Особливо в теперішні часи, коли людство знає поділ праці, спільність інтересів, організацію для спільної боротьби чи оборони. Треба лиш доброї волі, щоби налагодити справу, яка вже потім попливе своїм нормальним руслом. Це так, як з водою, що розливається по всій леваді, а викопаєш для неї рів і вона вся зіллється у той рів та поволі буде ним спливати. Але той рів треба таки викопати. Пізніше треба вже лиш час від часу його доглянути, а інколи щось поправити чи прочистити.

Таким ровом на селянські клопоти є громадська праця. Її треба раз налагодити, а потім вже лиш доглядати, щоби йшла в доброму напрямі. Налагоджена громадська праця скидає з селянських пліч багато клопотів, без яких тепер не можна обійтися, і заощаджує селянинові і сил і енергії для тої праці, яку мусить виконувати селянин для прожиття і удержання своєї сімї й свого господарства.

З того є ясний висновок: щоби зменшити свої клопоти, наше селянство мусить подбати про налагодження в селі й повіті громадської праці, а де вона налагоджена — її допильновувати. Інакше воно ніколи не вилізе зі своїх клопотів і ніколи не позбудеться чужої опіки.

Добра воля все переможе.

За три місяці відкритої збірки на Пластовий Дім зібрано 20.104.04 зол. і задекляровано 5.000 зол. Вправді на Пластовий Дім потрібно хоч би пять разів більшої суми, але в таку скруту, яку тепер переживаємо, і зібрана сума є досить поважною. Ще трохи доброї волі і наше громадянство дасть змогу нашій найдейнішій молоді — нашим пластунам — замешкати у своїй хаті.

За націон.-політичну свідомість на Волині.

Історичні умовини так зложилися для Волині, що вона далеко відстала від інших українських земель на схід і південь. Під московським пануванням був це терен діяльности чорносотенного „Союза Русского Народа", а тепер спеціяльною опікою надідили її поляки. Вправді не змосковщили Волині москалі і не вдається її спольонізувати полякам, але одним і другим вдалось там затримати природній розвиток української національної ідеї. Бо інші українські землі не мали на Волинь належного впливу, а місцевих сил не було, або було їх за мало, щоби в тяжких умовах вони могли виконувати необхідну громадську працю. До того українці зпоза Волині не могли багато допомогти Волині, бо їм всякими способами унеможливлювано туди доступ. Галичина лише з великим трудом пробивала собі цей доступ так необхідний для добра народньої справи.

Великий поступ у цьому напрямі зроблено підчас останніх доповняючих виборів на Волині. Був це виїмковий випадок, коли українці з Галичини, маючи кількадесять своїх послів і сенаторів, отже людей недоступних для поліції, мали змогу кинути свої сили на допомогу українцям Волині. Відомо, що охотника селянина Шияна, який з Галичини виїхав на Волинь для передвиборчої праці, арештовано, як лиш вернув домів. Тому то ті вибори мали для нас українців, а зокрема для Волині велике значіння. Без огляду на це, що про них пишуть українські ґазети ріжних політичних напрямів чи польські й хрунівські ґазети.

У цих виборах особ..вої уваги заслуговує становище нашого Українського Національно-Демократичного Обєднання. До виборів ставали радикали й сельроби, але ставали головним чином з партійними цілями. Натомість Українське Національно-Демократичне Обєднання (УНДО) ставало до виборів виключно з національного обовязку. Іншим партіям йшло про здобуття партійних мандатів, а Обєднання поставило собі за ціль національне й політичне освідомлення українських народніх мас Волині. Інші партії по виборах хваляться своїми послами, а Обєднання радіє з того перелому, який зазначився підчас виборів на Волині на ліпше для української національної справи.

Доповняючі вибори ще не скінчені. Дня 13. липня відбуваються ще вибори до сойму в ковельській окрузі. Є це округа ні менше ні більше, а рівна простором галицькому цілому воєвідству. І хоч в цій окрузі У. Н. Д. Обєднання так як і в луцькій окрузі не має своєї партійної листи, то кинуло туди своїх людей для праці в імя добра національної справи. І певне, що свій обовязок сповнить як найкраще і цю область української землі штовхне на правильний шлях української політики.

Ковельські вибори мають для нас українців особливе значіння. Тут якраз через українське занедбання найбільше закорінилися інтернаціональні впливи, тут якраз є перехідний терен зі східньої Волині до засудженої на польонізацію Холмщини і з Галичини до забитого й темного Полісся. Тому цього терену не можна легковажити всім українцям, а вже великим прогріхом було би, колиб усе свідоме українське громадянство ковельської округи — себто повітів: Ковель, Володимир, Горохів, Любомль — не виявило своєї активности при виборах. Бо йде тут не про те, чи хтось буде послом чи ні, але про вияв української національної свідомости й дисціплінованости українців, що має велику вагу для наших національних змагань. Нововибрані посли у витворених умовах можуть побачити сойм або ні, а зроблена національна робота остане підставою для її дальшої розбудови.

Тому українці повітів Ковель, Володимир, Горохів і Любомль станутъ як один до виборів і віддадуть свої голоси на одиноку українську національну й незалежну листу ч. 18.

Чого хлібороби багаті?

Коли мова про багатих хліборобів, то напевно не про наших. Але багаті хлібороби є. Є вони в першу чергу в Данії, Німеччині, Голяндії та й у інших краях. Те, що й ті хлібороби переживають тепер господарську скруту, не міняє річи. У них та скрута є переходовою і звязаною з останнім тяжким часом для хліборобства взагалі, тоді, коли скрута нашого хліборобства була до теперішньої загальної скрути і напевно буде тоді, коли хліборобство інших країн вже вийде зі скрути. Залежне це від способу господарювання самих хліборобів і від того, як ставиться до хліборобства і як управильнила його справи якась держава.

Ріжницю між нашим і чужим хліборобством можна бачити при порівнанні деяких цифр чужих і польських, в яких включені є дані і про стан нашого хліборобства.

Польща належить до країв хліборобських, а займає вона в Европі по просторі і числу населення 5-е місце і по управній землі (рілля і пасовиська) 4-е місце. Як на таку державу, не диво, що Польща займає в Европі що до річного збору жита 1-е місце, картоплі 2-е, вівса 3-е, ячменю 4-е, а пшениці 8-е місце. Так, але коли взяти видайність збіжа з одного гектара, то в продукції картоплі Польща займає 12-е місце, а в продукції вівса і ячменю аж 16-е місце. Бо в Голяндії 1 га дає 215.9 сотнарів картоплі, а в Польщі лише 110.4 сотн., в Данії 1 га дає 26.1 сотн. вівса, а в Голяндії 34.9 сотн. ячменю, коли в Польщі 1 га дає лише 12.3 сотн. вівса і 13.2 сотн. ячменю. З іншого збіжа жита дає 1 га в Бельгії 30.6 сотн. — у Польщі 11.4, пшениці в Голяндії 33.3 — в Польщі лише 12.5 сотн. А треба знати, що в Польщі є краща управна земля, як у згаданих інших країнах.

Те саме є і з худобою. На 1000 га припадае свиней у Голяндії 692 — в Польщі 257, коров у Данії 1020 — в Польщі 348, овець в Болгарії 2399 — в Польщі лише 77. Не диво, що така само або й ще більша ріжниця є у вивозі ріжних продуктів чи живого інвентаря зглядно мяса за кордон. Загально в тому експорті Польща є аж на 22-ому місці. Прм. Голяндія вивозить ріжних сільсько-господарських продуктів річно на 424 нім. марок на душу населення, а Польща всього лиш на 39 нім. марок. Маленька Данія вивезла в 1928 р. масла 1,477.410 сотн., Голяндія 469.410 сотн., а Польща всього 109.740 сотн. Або беконів (молодих битих свиней) Данія вивезла в 1928 р. 2,721.019 сотн., а Польща лише 7.082 сотн. Правда — Польща вивезла більше живих свиней, але що це за господарка, коли в 1929 р. Польща спровадила з загряниці за 10 міліонів золотих солонини і за 43 міліони смальцю. Так само хов овець у Польщі падае, а в 1929 р. вона спровадила за 131 міл. зол. вовни.

Це все виразно показує, що хлібороби інших країн стоять далеко краще від хліборобів у Польщі, не говорючи вже про наших хліборобів. Чому так — то знов таки говорять про це цифри.

Криваві безпорядки в Соснівці.

В Соснівці в конгресівці комуністи уладили демонстрацію на знак протесту проти засуду комуністів у Львові. Коли поліція розганяла демонстрантів, дійшло до сутички, в якій поліція вжила зброї. Забито 2 особи. Арештовано 10 осіб.

——o——

В Польщі на 100 людей лиш 19 ситих.

Б. маршалок сойму Ратай про господарське становище в Польщі.

Б. марш. сойму Ратай промовляв на краківському конґресі „Пяста“ і так змалював господарські відносини в Польщі:

Правда, що майже цілий світ переживає господарські трудноші. Занадто часто чуємо з санаційного табору, що господарська кріза, яку переживаємо в Польщі, є лише наслідком світової кризи, так званої злої конюнктури. Але треба ствердити, що **наша кріза є іншого роду, як де інше і має інші причини.**

Джерелом кризи в інших краях є гіперпродукція, себто надмір витворених товарів, на які немає збуту. Прм. Канада продукує такі скількости збіжа, що при найбільшому спожитті не може їх зужити в себе в краю. Знов Німеччина, яка має сильно розбудований промисл, витворює таку скількість промислових продуктів, що не може їх сконсумувати. Данці мають так розвинену годівлю, що споживаючи навіть дуже багато самі, мають надмір набілу, яєць, мяса. Отже в тих краях є гіперпродукція.

Інакше представляється справа в Польщі. **Ми не маємо гіперпродукції, себто надміру витворюваних товарів, лише недостаточне споживання наслідком убогости.** Обраховано, що в **Польщі є заледви 19 процент людей „ситих“,** себто таких, що відживлюються так, як наказує медицина. Решта їсть поживу, яка вправді наповнює живіт і заспокоює голод, але не дає тих відживчих складників, які є потрібні працюючій людині. В порівнанні зі Сполученими Державами, Анґлією, Францією, відживлюємось як нуждарі. Коли мова про село, то давніше рятувало його молоко; сьогодня вартісна часть молока — товщ — іде заграницю у виді масла, а село споживає безвартісне відтовщене молоко, яке німець чи данець дає свиням.

Тому нічого дивного, що в цих умовах сільське покоління починають зїдати сухоти. Коли **би в Польщі людність почала відживлятися так як в краях Західньої Европи, то найшовся би в краю збут на всі наші продукти, не булоб клопоту з їх вивозом, не булоб потрібним напрошуватися ними чужим, як це діється.**

Так само є з промисловою продукцією. Кілька примірів:

Маємо сильно розвинений волоконний промисл, який є тепер у величезному проценті в застої, бо нема збуту. Чи маємо надпродукцію? Ні! Колиби наш селянин і робітник міг спромогтися не на роскіш чи елеґанцію, але на заспокоєння звичайних одежових потреб, то наш волоконний промисл мав би запевнений збут цілої своєї продукції.

Маємо клопіт з цукром, який вивозимо солоно доплачуючи. (Польща вивозить заграницю цукор по низшій ціні, як коштує його виріб. — Ред.). Чи маємо дійсно надмір цукру, який продукується в краю? Ні! Маємо недостаточне спожиття порівнуючи з іншими краями. Колиб ми споживали так потрібного для орґанізму цукру стільки, що німці, чехи і т. п., то не малиб надпродукції. Сьогодня причини нужди і високих цін цукру є такі, що наша людність солодить каву і чай безвартісною сахариною, яку спроваджується з Німеччини, забілює молоком зпід сепаратора, а анґлійці їдять наше масло і кормлять нашим цукром свині.

Подібно як з волоконними товарами і з цукром є також з вугіллям. Не надмір продукції і товару, лише недостаточне споживання з причини нужди.

Отже коли пани з потравнєвого табору потішають нас, що наше становище є вислідом світової конюнктури, що господарська хороба дається в знаки не лише нам, але й іншим, то треба ствердити, що це є зовсім ріжні терпіння і ріжні причини: **інші хворіють з переситу, а ми хворіємо з причини нужди і недоїдання.** Тому й лікування нашої господарської кризи і зарадчі засоби мусять бути інші.

Собор правос. церкви в Польщі.

Справа релігії є найсвятішою і незайманою справою кожної людини. Ми вже вийшли з віку інквізиції, коли замучувалось людей не тої релігії, яка була при владі і мала силу. Тепер нікому немає ніякого діла до того, хто як вірує, а конституції всіх держав запевнюють принайменше на папері свободу віри всім громадянам. Виходилоб з того, що неправославним немає чого турбуватись справами православної церкви. Проте всі наші ґазети пишуть про собор православної церкви в Польщі. Навіть радикальний орґан, який в засаді, як соціялістичний, поборює релігію, пише про цей собор і то не в протирелігійному дусі. Пише: „в цій справі треба поважно задуматися провідникам українських православних мас на північно-західніх українських землях“...

Справа православної церкви в Польщі не є маловажною. Вона є предметом найбільших турбот польського уряду і росіян, що живуть у Польщі, то що вже говорити про українців, які становлять біля 80 проц. всіх православних вірних у Польщі. Значіння церкви в житті народу є занадто велике, щоби його недоцінювати. А справи православної церкви в Польщі стоять дуже зле і це головним чином відбивається на українцях.

Щоби приблизно уявити собі становище православної церкви в Польщі, то вистарчить згадати кілька загально відомих фактів. В Польщі замкнено понад 300 православних церков. Польські римо-католицькі власти намагаються забрати судовим шляхом понад 700 прав. церков разом з їх добрами. На багато церковних землях сидять польські кольоністи й осадники. Ну — і згадати хочби таку справу, як події у Жабчу. Цих пару згадок вповні вистарчить, щоби для самої цікавости зацікавитися справами православної церкви.

Ба — але на цьому ця церковна справа не кінчиться. Знаємо, що за царських часів православну церкву на Україні зроблено остоєю московського духу на Україні. Що й досі той дух у православній церкві на Волині не перевівся. Що тепер польський уряд намагається використовувати й завдяки московському духовенству використовує православну церкву для своїх цілей. І знаємо, що все це робилося й робиться на шкоду нашої української національної справи. Одним словом православну церкву зроблено знаряддям політики і то політики спрямованої проти нас українців. І тому та справа для нас є дуже важна й тому так багато пишеться тепер про собор православної церкви.

Собор у православній церкві є взагалі тим найвищим законодатним і адміністративним орґаном, який вирішує всі найважніші справи церкви. Собор православної церкви в Польщі має вирішити правне становище прав. церкви в Польщі, він може вирішити й безліч тих справ, за які борються православні українці під Польщею. І хоч спочатку не допускала до собору православна церковна влада зі страху перед українцями, а потім робив трудноші в цьому уряд, то православні українці не переставали боротися за собор. І хоч тепер все промовляє за тим, що на соборі українці не будуть мати такого голосу, як їм по числу належиться, і хоч його буде окутувати ворожа для українців атмосфера, то православні українці підготовляються до собору і візьмуть в ньому участь, щоби хоч трохи вплинути на уздоровлення невідрадних відносин у православній церкві та спаралїжувати ті ворожі заходи, які в православній церкві і через неї направлено проти українців.

За ревізію договорів.

З Льондону подають, що 68 послів анґлійської палати послів звернулось до Мекдональда з домаганням підняти на засіданні Союза Народів у вересні питання про конечність ревізії договорів щодо національних меншин в Европі. В окремому письмі до Мекдональда ці посли гостро критикують меншостеву політику новоповсталих держав супроти національних меншин та заявляють, що польській державі, як одну з умов відновлення її незалежности поставлено — ґваранцію повних прав для національних меншин. Далі говориться, що минулого року Союз Народів дістав 42 скарги від національних меншин, а розглянув тільки 2 скарги і то не вирішив. В цьому письмі анґлійські посли називають Польщу і Чехословаччину „любимцями Союза Народів“.

———o———

Безробіття в Рад. Союзі.

В державі робітників і селян, як кажуть більшовики, з кожним роком зростає армія безробітних. В одному 1925 р. число безробітних заломилося, але вже від 1926 р. це число постійно зростає. Так в 1922 р. по урядовій статистиці було 160.000 безробітних, в 1923 р. — 641.000, в 1924 р. — 1,240.000, в 1925 р.—901.600, в 1926 р. — 951.173, в 1927 — 1,310.600, а на 1. 6. 1929 р. було безорбітних вже 1,633.000. А скільки є безробітних поза статистикою, по селах, де людям землю повідбирано? Справді рай — для нужди.

З громадського життя в краю.

У **Бібрці** відбулося величаве свято в честь Франка. У святі взяли участь Луги бобрецького повіту і кількох сіл львівського повіту та Сокіл у Бібрці. — У **Львові** на Личакові відбулось 29. 6. свято посвячення прапора „Школи У. П. Т. ім. князя Льва“. — В **Жовкві** відбувся 22. 6. дитячий Шевченківський концерт. Під фірмою „Рідної Школи“ виступала молодь захоронки, народніх шкіл і ґімназії. Співав хор, деклямували малі діти і грав квартет мандоліністів — бурсацька орхестра. Концерт закінчив драматичний образ „На Тарасовій могилі“. — В **Луцьку** відбулися збори членів спортової секції Т-ва „Просвіта“. Вибрано раду секції, яка подає надію, що секція відновить свою працю, якій свого часу робила великі трудноші сама рада Т-ва. — В **Помонятах,** рогатинського повіту відбулося 29. 6. посвячення угольного каміня під будову кооперативно-просвітнього дому. За будову дому взялися самі селяне, які є певні, що свого задуманого діла доконають.—В **Теребовлі** відбулося 29. 6. повітове „Свято кооперації“ і „Сільського Господаря“. Помимо перешкод з боку поліції зібралось поверх 4000 осіб. Крім цього в повіті відбулися районові свята в **Зубові, Старій Заздрости і в Іванівці.** — У **Львові** відбулися 15. 6. річні загальні збори „Союзу українських власників реальностей“. З засобів Союзу пожертвувано на „Р. Школу“, будову шпиталю і дів. ремісничу бурсу по 100 зол., на „Просвіту“ і Пластовий Дім по 50 зол. Почесним членом Союзу за заслуги для укр. народу принято митрополита Шептицького. — 7. 7. Взаїмна Поміч Українського Вчительства святкувала 25-літній ювилей свого існовання. З тої нагоди відбулась в полудне академія, а вечером концерт.

50.000 соколів.

50 тисяч соколів — це для нас лиш мрія. Такою сокільською силою можуть похвалитися лиш ті народи, які вповні зрозуміли силу фізичного виховання й сокільської орґанізації і яким сприяють умови для цього. Знаємо про величезну силу сокільства і про такеж його значіння для державної сили Чехословаччини. А ото 50 тисяч соколів і соколиць брало участь під кінець червня ц. р. у сокільському святі в Білгороді в Югославії.

Ми українці також маємо своїх соколів і луговиків. Ми зустрічаємо у сокільській і луговій праці великі трудноші і перешкоди, але по мірі змоги поборюємо їх. Наші соколи й луговики не можуть зрівнатися силою з соколами інших, державних народів, але в наших умовах все таки наповнюють радістю наше серце. Ріжні сокільські й лугові свята виявляють зріст сили наших Соколів і Лугів помимо цього, що їх в останніх часах більше закривають, як повстає нових. Трудноші й на далі не сміють нас спиняти, а добрий примір інших народів мусить додавати нам заохоти до тим ширшого зацікавлення нашим сокільсько-луговим рухом.

Сокільський виступ у Львові.

Дня 29. червня відбувся у Львові на площі Сокола-Батька руханковий виступ львівських соколів і соколиць. Участь у виступі взяли соколи й соколиці Сокола-Батька і Соколів львівських передмість. В програму виступу війшли: біг з перешкодами, гінці, вправи вільноруч сестер і побратимів, вправи на кізлі, дручку й на поручах та мячеві змагання у відбиванці й кошиківці. Виступ був дуже вдатний і виявив великий поступ сокільської орґанізації і праці у Львові.

———o———

Ініціяторами краківського конґресу занялася прокуратура.

Краківський конґрес польських опозиційних партій, т. зв. центроліву, виніс дуже різкі резолюції проти уряду і вмішав до цього президента держави. Ті резолюції сконфісковано, а ініціяторів конґресу прокуратура потягає до судової відповідальности. На конґресі було багато послів і вони заявили, що солідаризуються з оскарженими та добровільно стануть перед судом. Що з цього вийде, трудно передбачити. Уряд намагається легковажити цілий конґрес, але це не дуже вдається. Він мусить рахуватися з фактом, що опозиція, яка досі кричала але нічого не робила, тепер починає активно наступати на уряд. Колиб і справді віддано під суд ініціяторів краківського конґресу, то це в нічому справи не поправить, хіба що погіршить напружені відносини в краю.

По широкому світі.

АНҐЛІЯ завзялася на індійців і не лише не хоче йти на зустріч їх домаганням, але силою здушує їхні заворушення і розганяє демонстрації. Хоч провідник індійців Ґанді проповідував лиш пасивний опір, то великих мас народу все таки не вдалося спинити перед активними виступами проти анґлійців, наслідком чого тут і там полилась з обох боків кров. На думку анґлійців індійці ще не дозріли до того, щоби можна дати їм незалежність. Натомість в інших сторонах Анґлія продовжує свою політику, яку започаткувала по війні — а саме зрікається своєї всевладного панування над своїми кольоніями і заключає з ними приязні договори, як з незалежними державами. Так Анґлія зрікалась остаННьо свого панування в Іраку (по сусідстві з Туреччиною) і заключила з ним договір, на підставі якого Ірак буде лиш союзником Анґлії. Інша річ, що жадна зі звільнених колишніх анґлійських кольоній не була для Анґлії таким золотим рогом обилля, як є Індії.

В БОЛІВІЇ, в Південній Америці, вибухло повстання проти уряду, який поступав незгідно з конституцією. Повстання підняли військові, повалили небажаний уряд і зложили новий з самих військових. Велику поміч дали повстанцям студенти і вони теж зложили найбільшу кровну жертву повстання. На 3000 забитих нараховують до 500 студентів. Болівійський представник при Лізі Народів сказав представникам преси, що в краю вже спокій, а ціле населення задоволене з нового уряду, який став на сторожі прав громадян.

ІТАЛІЯ призначила на свої військові потреби 5 і пів міліярда лірів. Це занепокоїло Францію, яка є з Італією в напружених відносинах. Догадуються, що Італія піднесла свій військовий бюджет тому, що Франція призначила міліярд франків на будову твердинь. Франція старалась делікатно вияснити, що твердині вона буде будувати на німецькій границі. Як би там не було, а держави говорять про роззброєння а зброяться до зубів.

НІМЕЧЧИНА відсвяткувала дуже величаво звільнення Надренії зпід окупації. Останні французькі відділи покинули цю німецьку область і по цілій Німеччині рознис ту радісну вістку гомін дзвонів. Таким чином Німеччина відзискала Надренію на 4 роки вчасніше, як сказано у версальському договорі. З цього приводу піднесли великий крик деякі французькі й польські ґазети лякаючи світ новим німецьким воєнним походом на своїх сусідів. Один французький політик пише, що тепер німці висунуть справу роззброєння, потім справу національних меншостей і кілька інших дрібніших справ, а потім візьмуться за ревізію границь.

КОШТИ ОКУПАЦІЇ НАДРЕНІЇ. На основі обрахунків, поданих в німецьких ґазетах, кошти окупації Надренії виносять 6 міліярдів і 6 міліонів марок.

Польські кривди.

Польські ендецькі ґазети люблять дуже часто писати про великі кривди, які робиться полякам з користю для українців. Прм.: руйнування польських шкіл на „кресах“, великі урядові гроші на українські цілі, підпирання українців на шкоду поляків і т. д. Між іншим ґазета „Зємя Волиньска“ написала про кремянецький лицей навіть таке: „З лицеальних фондів сипалися величезні суми на орґанізації радикальні і „руські“, коли на польські орґанізації не найшлося ніколи ні гроша“. Читачі тої ґазети поляки думали, що й справді українські орґанізації тішаться таким добродійством на польську шкоду. Але це заболіло візитатора лицею і він спростував ті вістки та помістив повний виказ допомоги лицею на суму кількадесять тисяч золотих і все на польські цілі. Але польське громадянство все таки переконане, що йому діється кривда. Бідні покривджені.

———o———

Неймовірне.

Російська еміґрантська ґазета „Дні“ подає, що в Рад. Союзі подекуди бракує виробленого дерева. Дійшло до того, що в Тулі (колись ґуберніяльне місто), похоронні заведення випозичають трумни для відвоження небіщиків на цвинтар. Там виймають небіщика з трумни і закопують, а трумну віддають пох. заведенню, яке позичає її для відвоження дальших небішиків.

———o———

Ріжні вісти.

У **Варшаві** повстала нова клерикальна польська партія „Польський Бльок“. — **Большовики** підозрівають Фінляндію, що вона пре до війни з Рад. Союзом. — **Королі** — румунський Карло і югословянський Олександер мають в половині липня зїхатися, щоби затіснити добрі взаємини своїх країв. — **В Польщі** нараховували на 1. I. 1929 р. 30,408.248 душ населення з того 19 міл. 453.738, себто лиш 64 проц. римо-католиків. — **Більшовицький уряд** віддає анґлійським громадянам будинки під умовою, що ті будуть платити податки і відновлять будинки власними коштами. Видко потреба добрих очей Анґлії і гроші сильніші за комуністичну ідею. — **Письменник Горкій**, як подає рос. еміґр. преса, відмовився їхати до Москви. Більшовики тримають це в таємниці, щоби не заражувати своїх закордонних представників, які і без того не хочуть вертати до більш. раю. — **В Портуґалії** викрито змову проти існуючого ладу. Арештовано кілька видних осіб.

— 263 жовнірів затроєних мясом. В Бережанах на протязі 3-ох днів захворіло 263-ох жовнірів 51-го полку піхоти. Підозрівають, що вони затроїлися зіпсованим мясом. Справу досліджує 4-ох військових лікарів і військ. жандармерія.

На Великій Україні.

Молодь проти більшовиків.

Як пишуть більшовицькі ґазети, на Вел. Україні викрито протибільшовицьку орґанізацію молоді з осередком у Мелітополі. Молодь виголошувала на своїх зібраннях протибільшовицькі реферати, а серед населення поширювала відозви заповідаючи близький упадок більшовизму. Є це дуже замітне явище, бо більшовики звертають особливу увагу на молодь, щоби відмежувати її від всяких не більшовицьких впливів.

Українці втікають з України.

До Румунії втікло за один тиждень 35 збігців з Вел. України. Вони оповідають, що як лиш замерзне Дністер, то втікатимуть з України масово, бо годі вже видержати більшовицькі порядки.

Селяне нищать комуну.

В Шевченківському районі селяне підпалили в кількох селах рільні комуни. В селі Калечики селяне розбили комуністичну нараду, 3-ох комуністів убили, а будинки комуни спалили. Слідуючого дня найдено голову комуни повішеного в лісі.

Який у тому рахунок?

Більшовицький пароплав привіз 28. травня ц. р. цілий ладунок — 6.950 тон українського вугілля до Канади. В тому часі в дорозі до Канади був ще й другий пароплав з українським вугіллям. Ті пароплави мають везти на Україну канадійське збіже. Колишній хлібний шпихлір Европи — Україна — вивозить аж до Канади вугіль, а спроваджує збіже. Хайби хтось дошукався тут якогось рахунку!...

———o———

НОВИНКИ.

— Арештування в Рогатині. 2. ц. м. переведено ревізії і арештовано Люб. Прокоповича і ст. Осадчука. Є це в звязку з давнішим арештуванням студ. Чорнія в Чорткові.

— Протижидівські виступи в Ковлі. Сіоністична „Хвіля“ доносить за „Моментом“, що в Ковлі через кілька днів якісь банди хуліґанів нападали на жидів. Наслідком побоїв 40 тяжко ранених жидів поміщено в жидівськім шпиталі. Жидівській делеґації мав сказати староста, що його сили безпеченства замалі, щоби він міг ґварантувати за лад у місті. (Мало поліції?).

— Страшні пожежі. 6. ц. м. згоріла в Ґданську велика фабрика паркетових плит. Шкоду обраховують на міліон ґульденів. — Того самого дня загорілось торфовисько в бродницькім повіті на Познанщині. Пожежа обняла біля 20 моргів торфовиска. Біля гашення вогню занятих біля 300 осіб, яких праця потріває кілька днів. — 4. ц. м. вибухла пожежа в державних лісах в надвірнянському повіті. Пожежа обняла понад 25 га ліса. Пожежу зліквідовано в ночи з 4. на 5. ц. м. Гасило вогонь понад 600 осіб.

— Жертви грому. На жидівському цвинтарі в Ліді грім убив дві жидівки, а третю тяжко поразив. В місті Бруквіль в північній Америці грім ударив у судно з динамітом. Вибух розірвав його на дрібні кусники, причім згинуло 31 осіб. — Від удару грому згоріла стайня на фільварку коло Білоголов пов. Зборів, причім згоріли на вуголь дві штуки худоби.

— Саранча в Австрії. В околиці Вінер-Найштадт появилася хмара саранчі і впала на залізничий шлях, так що потяг не міг рушити з місця. Саранча, що прилетіла з Мадярщини, наробила великої шкоди на полях. До боротьби з нею вислали пожарні сторожі і відділи танків.

— Небезпечні оси. В селі Кішкенесі на Мадярщині напали оси на селянина, що з парою коней працював у полі. Оси обсіли цілим роєм коні і так стяли їх жалами, що звірята згинули незабаром на місці. Селянин уратувався утечею, хоч і йому дісталось неодно жало.

— Убийство. В Бутлі пов. Турка хтось застрілив 50-літнього господаря Павла Фатинця, коли вийшов вечером на подвіря.

— Затроїлись денатуром. В селі Янівці на Виленщині справляв один господар хрестини. Щоби догодити гостям, дідляв до горівки денатурованого спирту. Цею горівкою затроїлось 20 осіб, з чого 3 особи в страшних муках померли.

— Затроєне весілля. На весіллю у селянина в Маріямполі пов. Станиславів 22 особи захорували на затроєння. Арештовано дві особи під замітом затроєння страв.

— Собачий похорон. В місцевости Денізон, в північно-американськім стейті Огайо, поховали собаку з військовими почестями. Собака відзначалася дуже добрим нюхом і уратувала в часі світової війни багато вояків від смерти, остерігаючи перед ґазовими атаками. Як скінчилася війна, американський уряд визначив для собаки досмертну емеритуру 60 долярів місячно, а коли звіря недавно згинуло, справили йому парадний похорон, в якім брало участь військо з орхестрою.

ГОСПОДАРСЬКІ ПОРАДИ

Як робити оцет?

Оцет, який продають по склепах, є дуже часто шкідливий. Оскільки мож треба заступати його цитриною, цитриновою солею або природними квасами. Добрий оцет повинен бути цілком прозорий, квасний, але не гіркий, гострий або гризучий. Коли оцет зроблено з додатком паленого цукру, хліба або солоду, то він є жовтавий. Оцет заплеснілий, мутний, з осадом до вжитку не надається. Тимбільше шкодить здоровлю оцет, в якім находяться трийливі металі, що має гострий, гризучий смак.

Найкраще зробити собі дома овочевий оцет. Справа легка. На шість ґарців (або літрів) дрібно покраяних, незрілих, стрясених вітром овочів (яблок, грушок або сливок), наливаємо сім і пів ґарця (або літри) окропу. Посудину накрити денцем, щоби щось до середини не впало, і лишити на вісім днів до ферментації. Коли ферментація скінчилася, перецідити теч крізь густе сито, додати пів літра розпущених дріжджей і кусень разового хліба, змоченого півкватиркою оцту. Посудину з течею треба держати в теплому місці два місяці. За той час теч переміниться в знаменитий сильний оцет, який може служити довший час для домашнього вжитку, до всяких страв, а навіть до приладження консервів. Овочевий оцет буває зразу мутний. Щоби зробити його цілком чистим, треба перецідити крізь бібулу, флянелю або ґідроскопійну вату. Коли закрасимо його кармелем з паленого цукру, дістане жовтаву краску вина.

Другий простійший спосіб: В літі, коли приходить час овочів, вложити всякі відпадки (лупину, осередки і т. п.), а також дрібно покраяні танші овочі до камінного горшка і залляти кипячою водою. По якімсь часі докинути трохи дрібно покраяних гірших яблок і грушок і знову залляти кипячою водою. Коли горнець вже повний, зляти все до великого слоя, отвір завязати рідким полотном і поставити на сонці. За 8—10 тижнів вода переміниться в знаменитий оцет золотої краски.

Що їдять птахи?

Споміж усіх живин на світі найбільше пажерливими є птахи. Вірити не хочеться, що декотрі з них споживають денно на вагу три або чотири рази більше корму, ніж важить їх тіло. Нпр. синиця зїдає за рік майже 100 кґ мух, гусениць і хробаків. Не менше від неї їсть зазуля. Ластівка, що вганяє вічно за поживою, збирає річно ще більше комах, з чого частину відступає молодим. Курка і качка їдять цілий день. Велика ріжниця між власною вагою і вагою зїданої поживи виступає у зяблиці і воробця. Якби в той спосіб хотів віджививлятися нпр. слон, котрого вага виносить коло 5 тон, то він мусів би зїдати щодень цілі вагони паші.

Де найбільше жидів.

На основі обчислень американського уряду найбільше жидівським містом є Ню-Йорк, бо мешкає в нім поверх два міліони жидів, отже більше як третина мешканців того міста, а половина всіх жидів у Зединених Державах. Другим найбільшим жидівським містом на світі є Чікаґо, де мешкає 325 тисяч жидів. Потім іде Варшава з числом 309 тисяч і Філядельфія з числом 270 тисяч жидів. З европейських міст Будапешт, Відень, Лодзь і Київ мають більше як по 100 тисяч жидів

Позір! Купці, Промисловці і Ремісники!

Вже появилося перше число місячника **„ДОБРОБУТ“**. Цей місячник присвячений справам торговлі, промислу і ремесла. Просимо негайно листівкою подати свою адресу, а вишлемо оказове число. Поодиноке число 50 сот. Редакція і Адміністрація: Львів, Ринок 10/II.

ВІДДІЛ ПРАВНОЇ ПОРАДИ.

Веде посол Вол. Целевич.

Закон про свободу соймових і громадських виборів.

(Докінчення).

III. Урядник, який в звязку зі своїм урядуванням, або з виразним чи здогадочним покликанням на нього уживає насильства, погроз, підступу або іншого недозволеного способу:

1. Щоби впливати на спосіб голосування управненої особи або здержати її від голосування

2. щоби впливати на зголошування кандидатур або на їх занехання, а зокрема також на поміщення або вицофання підписів на декляраціях, що відносяться до зголошення кандидатур, — підлягає карі вязниці до 5 літ.

IV. Тій самій карі підлягає урядник, який в звязку зі своїм урядуванням або з виразним чи здогадочним покликанням на нього дає або обіцює дати маєткову чи особисту користь управненому до голосування, чи іншій особі:

1. Щоби впливати на спосіб голосування управненої особи або щоби здержати її від голосування;

2. Щоби впливати на зголошування кандидатур або їх занехання, зокрема також на уміщення або вицофання підпису на деклярацiях, що відносяться до зголошення кандидатур.

V. Урядник, який у звязку зі своїм урядуванням при тайнім голосуванні довідується в безправний спосіб про зміст чужого голосу, підлягає карі вязниці до 1-го року.

Наслідки покарання урядника за виборчі зловживання.

Крім кари вязниці зглядно арешту за виборчі зловживання урядника в додатку:

1. позбавляється активного і пасивного права при соймових і самоуправних виборах на протязі 10 зглядно 5 літ;

2. викидається з державної чи самодержавної служби, а в додатку тратить всі права, що випливають з цеї служби;

3. позбавляється права виконувати публичні уряди та адвокатуру і нотарият.

Ці всі кари мається оречи в вироці і вимірити всі разом.

Як пишеться і де вноситься карні донесення про зловживання урядників.

Кожний виборець має право зробити донесення до прокураторії про зловживання урядника, яке сталося в тій виборчій окрузі. Таке донесення можна зробити устно в прокураторії або внести на письмі. (Українським виборцям раджу вносити письменні донесення і робити собі відписи цих донесень). У донесенні треба ясно і правдиво списати зловживання урядника і подати час та місце поповнення його. Той, що робить донесення, мусить навести в ньому докази зловживань (свідків, документи і т. п.). Я раджу вносити лише такі донесення про зловживання, яких правдивість можна доказати свідками.

Урядник, якому не докажеться зловживання при виборах, може потім запізвати за фальшиве донесення, а суд може покарати того, що вносить донесення, за клевету.

Зразок карного донесення проти урядника за виборчі зловживання.

До Прокураторії при Окружнім Суді в Ковлі.

Нижче вичислені державні і самоуправні урядники при виборах до Сойму, що відбулися дня 13. липня 1930 р., допустилися нарушення постанов закона про охорону свободи соймових і громадських виборів, а саме;

1. Комендант постерунку в селі Радошині Ян Ястшемскі не допустив дня 2. липня 1930 р. до скликання передвиборчих зборів в селі Радошині. Ян Ястшемскі прийшов на огороджене подвіря Михайла Чмелика, де мали відбутися передвиборчі збори, і розігнав людий, що прийшли на збори, говорячи при тому: „Вец осемнасткі єст заброньоні, бо послове з осемнасткі вистемпуйон пшеців паньству“.

Доказ переслухання свідків Івана Гаврилишина і Марини Бойкович господарів в Радошині.

2. Постерунковий Мацей Шидловскі і солтис Іван Сегейда в дні голосування стояли перед льокалем виборчої комісії в селі Радошині і не допускали виборців до голосування говорячи їм, що коли підуть голосувати, то будуть покарані.

Доказ переслухання свідків Семена Замоцьки, Гриця Логуша і Михайла Західного, всіх господарів в Радошині.

З огляду на повищі факти прохаю розпочати карне поступовання проти в горі наведених державних і самоуправних урядників за нарушення постанов закону про свободу виборів.

Радошин, дня 15. липня 1930.

Петро Сорокатий, господар в Радошині.

———o———

Ціни на збіже.

За останні три тижні ціни на збіже піднеслися на яких 25 відсотків. Цю підвишку цін спричинила червнева посуха, яка відбилася шкідливо на збіжах. Разом з тим піднеслися по містах ціни на муку і хліб, хоч ті ціни були за високі навіть після того, як подорожіло збіже. Взагалі ціни на муку і хліб не відповідають цінам на збіже, з чого витягають всі користи млини і пекарні. У львівських біржевих колах предбачують і дальшу, навіть досить значну підвишку цін на збіже. Чи ціни справді ще піднесуться, наразі нема ще певности. Певним є тільки те, що дотеперішні ціни збіжа не оплачували навіть продукції збіжа.

Ціни на збіже моглиб реґулювати самі хлібороби, так як ціни хочби на муку і хліб реґулюють млинарі й пекарі. Але це вимагає сильної хліборобської організації і солідарности. На жаль у Польщі не лише наші хлібороби є безсилі перед обезцінюванням їхньої праці. Сама держава, яка хотіла би поправити справу, є безсила, бо її лише остання господарська криза примусила ширше занятися справами рільного господарства і вона не находить способу зарадити лиху. А це лихо відбивається не лише на хліборобстві, але й на промислі й торгівлі. Хлібороби є найчисленнішими відборцями промислових продуктів, а коли вони не мають за що їх купувати, то й промисл мусить падати. Ось недавно славні болехівські гарбарні постановили обмежити виправу шкір, бо зменшилося їх запотребовання, а радше люде не мають за що їх купувати. І так є у всіх інших родах промислу.

Нам ще далеко до того, щоби збут збіжа взяти в свої руки і тим самим впливати на ціну збіжа. Але до цього ми мусимо стреміти особливо в інтересі нашого хліборобства, яке інакше ніколи не вийде з рук спекулянтів на скупі за безцін витворів праці нашого селянина.

———o———

Ціни у Львові.

ЗБІЖЕ: Пшениця двірська 43·25 зол., збірна 40·00 зол., — жито 15·75—16, ячмінь 17·00 зол., — овес 18·— гречка 26—75, просо 28—29.

ГРОШІ: Доляр амер. 8·90, канад. 8·80, чеська корона 0·26, рум. лев 0·05, астр. шілінґ 1·26, франц. франк 0·35, фунт штерл. 43·80, червінець 3·50, нім. марка 2.20.

Смішне.

Пироги не сут.

Прийшов підгірянин до бойка в гостину. Коли дали борщ, господар приговорював: „Їжте, гостеньки, борщ, бо пироги не сут“. Підгірянин гадав, що ось-ось принесуть пироги, і в борщу дуже мало, а коли миску забрали, він лишився голодний, бо господар сказав: „Та вже, куме, по обіді, бо пироги не сут“ (нема).

Манівцями.

— За кождим разом, як тільки тебе здибаю, мушу подумати про Михайла.

— Цікаве. Невже я такий подібний до нього?

— То ні. Але він також винен мені двайцять золотих.

Дотримав слова.

— Що це значить, пеш пиво крізь соломку?

— А так. Я дав своїй жінці слово чести, що більше склянки до рота не возьму.

———o———

ПОРЯДКИ НА СЕЛІ.

(Село Гриньківці пов. Заліщики).

Є в нашому селі читальня „Просвіти“, кооператива, що міститься у власному домі читальні, є Т-во Луг, аматорський гурток, читальняний хор, гурток танцюристів національних танків школи балетмайстра Авраменка. В останньому танцюють малі діти від пять літ аж до дорослих. Як відбуваються танки, простора саля все виповнена, так що не стає місць. В часі танків захоплення публики незвичайне. Просвітня праця взагалі йде в повному розгоні.

А є в нашому селі і читальня польська, війт поляк, є постерунок, польська страж пожарна, є і стшельци. Дістане читальня дозвіл від старости на виставу, концерт або танці, і все здається добре. Але не дуже, бо з тим позволенням мусить низенько вклонитися війтові, потім постерункові, а найпокірніше командантові „стражи пожарней“. Цей огляне, може й не вміє того перечитати, і каже: всі вам позволили, а мені як ся схоче, то не позволю. Нарешті позваляє, але має бути бочка води, відра з водою і ще щось, чого і він сам не бачив і не знає як описати — щось автоматичне до гашення огню. А тут вогонь не грозить, читальняний дім великий, в середині саля до стелі 5 метрів висока, мур і бляха. Але не можна розпочати нічого без тих всіх позволень.

Приходить війт і двох громадських поліцаїв, двох постерункових і стражаків найменше сім. Починається перегляд, щось не сподобається, — „записаць“. Відізветься хто, просить, на що й за що писати — „на постерунек“. Обстане хтось за тим — „арештовацьׄ“. Нарешті „стражак“ каже „нє позвалям“ і пішло все за марно — приготовлення і розуміється — страта. Хай би на цьому скінчилося, а то часто наростають потім дальші клопоти, що кінчаться аж в суді. А там кари, страта днів, грошева страта і так дальше.

Запросила читальня „Просвіти“ з сусіднього села Блищанки наших танцюристів. Вибралися і назад з нічим вернулися. Впало одне слово постерункового Макутри „нє позвалям“ і все пропало. По представленню хотіла молодіж зглядно аматори забавитись. І знов те саме „нє позвалям“. Просить голова читальні, просять видiлові:

— Алеж пане коменданте, нам війт позволив.

— Цо мне вуйт обходзі!

На то Микола Смитанюк:

— Та може й війт має який голос в селі?

А йому комендант Стемпень:

— Кто єст старши — слуґа, чи пан?

Теодор Слобоцький відізвався не до вподоби командантові і пішов на постерунок. Справа опинилася в суді. 20. 6. був уже оден термін, а як довго ще потягне — не знати. Боронять д-р Роман Стефанович і сенатор Бараник.

Дня 14. червня вибух огонь у рідні Децембрів. Пожежа була страшна. Згоріло все: пара коней найкращих на ціле село, корова і свиня. Вогонь охопив дальші господарства, будинки дуже густо побудовані. Вогонь грозив до двадцяти господарствам. Громадська сикавка була замкнена коло польської читальні. Нарешті притягнули її і всі очи перестрашених людий звернулися в бік своєї спасительки. Пустили її в рух а вона не працює. Післали фіру до сусідного села Дуплиск, привезли сикавку і з трудом вогонь вгасили. Згоріло три господарства.

Рік тому просив голова Лугу війта, щоби позволив луговикам взяти сикавку до вправ. На те війт відповів, що треба вписатися до „стражи пожарней“, бо мусить бути польська команда. І не позволив та ще старався їм пакостити.

У нас мусить бути у кожного господаря гак, бочка з водою і щось, чого ми не знаємо, як воно називається, таке як страхопуд на довгім дручку. Люде незадоволені і час від часу хтось вискаже своє незадоволення. А це дуже часто доводить до протоколів і — суду. Просто не знаємо, як дякувати пп. сен. Бараникові і д-р Стефановичеві, які безкорисно нас боронять.

Терпячий.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов з обмеж пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів Ринок ч. 10